

Bir Hemşirelik Bölümündeki Öğrencilerin Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylere Karşı Tutumları ve İlişkili Faktörler

Gizem Şahin¹, Murat Amancalı², Safiye Ayşenur Sayın², Atakan Yakar²,
Sevim Buzlu¹

¹İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

²Acıbadem Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

Gizem Şahin, Arş. Gör.
Murat Amancalı, Hemşire
Safiye Ayşenur Sayın, Hemşire
Atakan Yakar, Hemşire
Sevim Buzlu, Prof. Dr.

İletişim:

Arş. Gör. Gizem Şahin
İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye
Tel: +90 212 224 26 18
E-Posta: agizemsahin@gmail.com

Gönderilme Tarihi : 03 Ağustos 2017
Revizyon Tarihi : 21 Eylül 2017
Kabul Tarihi : 30 Eylül 2017

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, Hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı tutumlarının ve bu tutumlar ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı tipte planlandı.

Çalışma Planı: Tanımlayıcı tipte yapılan bu araştırmanın evrenini bir vakıf üniversitesinde hemşirelik eğitimi alan 233 öğrenci, örneklem grubunu ise katılmayı kabul eden 214 öğrenci oluşturdu. Araştırmanın verileri; etik kurul ve kurum çalışma izinleri tamamlandıktan sonra, "Kişisel Bilgi Formu" ve "Ruhsal Hastalıklara Yönelik Toplum Tutumları Ölçeği/RSTTÖ" kullanılarak 19 Ocak-22 Şubat 2016 tarihleri arasında toplandı. Araştırmanın amacı katılımcılara açıklandı ve yazılı onamları alındı.

Bulgular: İkinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalamasının diğer sınıflara ($p=0,001$), daha önce öğretim programı bitiren öğrencilerin "Korku/Dışlama" alt boyutu puan ortalamasının bitirmeyenlere ($p=0,03$), daha önce Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi almayan öğrencilerin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalamasının alanlara ($p=0,036$) ve çevresinde ruhsal bozukluğu olan herhangi bir birey olmayan öğrencilerin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalamasının olanlara ($p=0,005$), ailede psikiyatrik tedavi alan ya da muayeneye başvuran birey bulunmayan ve daha önce herhangi bir şikâyet nedeniyle psikiyatrist ya da psikoloğa başvurmayan hemşirelik öğrencilerinin "İyi Niyet" ($p=0,028$, $p<0,05$; $p=0,007$, $p<0,01$) ve "Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi" ($p=0,042$, $p<0,05$; $p=0,003$, $p<0,01$) alt boyutları puan ortalamalarının, diğerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi.

Sonuç: Bu araştırma sonucunda, teorik ve uygulamalı eğitimin öğrencilerin tutumlarını değiştirmede yeterince etkili olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda; hemşirelik eğitim müfredatında kırılğan gruplar ve yaşadıkları damgalama, ayrımcılık, sosyal dışlanma gibi psikososyal sorunlara yönelik uygulamalar planlanması önerilmektedir.

Anahtar sözcükler: ruhsal bozukluğa yönelik tutum, ruhsal bozukluk, ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği dersi, hemşirelik öğrencileri

UNDERGRADUATE NURSING STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS PATIENTS WITH MENTAL DISORDERS AND RELATED FACTORS

ABSTRACT

Objective: This study was designed as a descriptive study to determine the attitudes of nursing students towards individuals who have mental disorders and the factors related to these attitudes.

Study Design: The universe of this study consisted of 233 students who continued their nursing education at a foundation university and the sample of this study consisted of 214 students who accepted to participate in the study. The data of the study were collected using the "Personal Information Form" and "The Community Attitudes Toward the Mentally Ill (CAMI)" between January, 19 and February, 22 2016, after the permissions of the ethical committee and the institution.

Results: According to the results of the study; the mean score of "Benevolence" subscale of nursing students in the second class, who didn't take a Psychiatric Nursing course and who didn't have (or didn't encounter) any individuals (or patients) with mental disorders around them were found statistically and significantly higher than those from other classes ($p=0,001$; $p=0,036$; $p=0,005$). It was determined that students who previously had completed an academic program had statistically and significantly a higher mean of "Social Restrictiveness" subscale than the others ($p=0,03$). The means of "Community Mental Health Ideology" subscale ($p=0,003$) and "Benevolence" subscale ($p=0,007$) of students who did not (see/visit a) psychiatrist or (a) psychologist due to any psychological complaints were found statistically and significantly higher than the others. Moreover, "Community Mental Health Ideology" subscale ($p=0,042$) and "Benevolence" subscale ($p=0,028$) of students who did not have any family members who took psychiatric treatment or physical examination were found to be statistically and significantly higher than the others.

Conclusion: As a result of this study, it was found that theoretical and practical education were not effective enough in changing the attitudes of the students. In this direction, it is recommended to plan activities for vulnerable groups and psychosocial problems such as stigmatization, discrimination and social exclusion in the nursing education curriculum.

Keywords: attitude toward mental disorder, mental disorder, mental health and psychiatric nursing course, nursing students

Toplum içerisinde ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı devam eden olumsuz algının, bireylerin ayrımcılığa ve damgalamaya maruz kalmasına neden olması sorunu günümüzde de devam etmektedir (1-3). Yapılan araştırmalar, ruh sağlığı profesyonellerinde de olumsuz tutumun olduğunu ve özellikle hemşirelerin ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı olumsuz tutum sergilediğini ortaya koymaktadır (4-7). Aynı zamanda, ruh sağlığı alanında çalışan öğrenci hemşireler de ruhsal bozukluğu olan bireylere olumsuz tutum sergilemektedirler (8,9). Bazı araştırmalar; ruh sağlığı profesyonellerinin ruhsal bozukluklara ve ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı olumsuz tutumunun bakımın kalitesini etkilediğini saptamıştır (10,11). Bu bilgiden yola çıkarak; Hemşirelik eğitimi esnasında öğrencilerin ruh sağlığına ve ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı tutumlarını geliştirmek için stratejiler geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Ruhsal bozukluğu olan bireylere yaklaşım ile ilgili bilgi birikiminin artması ve ruhsal bozukluğu olan bireyler ile iletişim becerisinin güçlenmesi olumlu tutumun kazandırılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle bu araştırma, Hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı tutumlarının ve bu tutumlar ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla planlandı. Elde edilen sonuçların; hemşirelik eğitiminde, ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı tutumları geliştirmeye yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Gereç ve yöntem

Araştırmanın türü

Araştırma, tanımlayıcı tipte planlandı.

Araştırma soruları

1. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik tutumları nasıldır?
2. Hemşirelik öğrencilerinin ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik tutumları ile sosyodemografik özellikleri arasında ilişki var mıdır?
3. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersinin öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik tutumlarına etkisi var mıdır?

Araştırmanın yapıldığı yer ve zaman

Araştırma, bir vakıf üniversitesinin Hemşirelik Bölümü'nde gerçekleştirildi ve araştırma verileri 19 Ocak - 22 Şubat 2016 tarihleri arasında toplandı.

Evren ve örneklem

Araştırmanın evreni, bir vakıf üniversitesinin Hemşirelik Bölümü'nde eğitim alan 233 öğrenci olarak belirlendi. Tam

sayım yönteminin kullanıldığı bu araştırmada örneklemini 214 öğrenci oluşturdu.

Veri toplama araçları

Kişisel Bilgi Formu

Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin; yaş, cinsiyet, şu anda yaşadığı yer, aile yapısı, ebeveynlerinin öğrenim durumu, sınıfı ve araştırma konusuna ilişkin; daha önce herhangi bir öğretim programı bitirme durumu, daha önce Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi alma durumu, ailesinde ve çevresinde ruhsal bozukluğu olan bireyin var olma durumu, daha önce herhangi bir şikâyet nedeniyle psikiyatrist ya da psikoloğa başvurma durumu ve ailesinde psikiyatrik muayeneye başvuran veya psikiyatrik tedavi alan birey olma durumuna ait sorular olmak üzere toplam 13 sorudan oluşan form, bu alanda yapılmış diğer araştırmalar ve literatür taramasının ardından geliştirildi (12, 13).

Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeği (RSTTÖ)

Araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla Taylor ve Dear tarafından 1979 yılında geliştirilen "Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeği/ RSTTÖ" (The Community Attitudes Towards The Mentally Ill) kullanıldı. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği 2006 yılında Bağ ve Ekinci tarafından yapılmıştır. Ölçekteki maddelerde belirtilen ifadeye, katılımcılardan Tamamen Katılıyorum (1) ve Kesinlikle Katılmıyorum (5) olmak üzere beş derecede görüş bildirmeleri istenmektedir. Bu ölçeğin; "Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi", "İyi Niyet" ve "Korku/Dışlama" isimli üç alt boyutu bulunmaktadır.

İyi Niyet Alt Boyutu: Alt boyut dokuz maddeden oluşmakta olup; 2., 6., 11., 18. ve 20. maddeleri düz, 4., 9., 13. ve 16. maddeleri ters puanlanmaktadır. Alt boyuttan alınan toplam puanın yüksekliği olumlu tutumu ifade etmektedir.

Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi Alt Boyutu: Alt boyut on maddeden oluşmakta olup; 3., 7., 12., 15. ve 19. maddeleri düz, 5., 10., 14., 17. ve 21. maddeleri ters puanlanmaktadır. Alt boyuttan alınan toplam puanın yüksekliği olumlu tutumu ifade etmektedir.

Korku/Dışlama Alt Boyutu: Alt boyut iki maddeden oluşmakta olup; 1. madde düz, 8. madde ters puanlanmaktadır. Alt boyuttan alınan toplam puanın yüksekliği olumsuz tutumu ifade etmektedir.

Toplam 21 maddeden oluşan ölçekte cronbach's alpha iç tutarlılık katsayısı değeri 0.72, madde toplam puan korelasyonu 0.21 ile 0.42 arasında bulunmuştur (14). Bu çalışmada, cronbach's alpha iç tutarlılık katsayısı; "İyi Niyet" alt boyutunda 0.66, "Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi" alt boyutunda 0.70, "Korku/Dışlama" alt boyutunda 0.61 ve toplamda 0.68 olarak bulundu.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmaya başlamadan önce, etik kurul onayı ve araştırmanın yapılacağı kurumdan çalışma izni alındı. Araştırmaya katılan öğrenciler, veri toplamaya başlamadan önce araştırma hakkında bilgilendirildi ve bilgilendirilmiş yazılı onamları alındı.

Verilerin değerlendirilmesi

Verilerin analizi SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 21.0 istatistik programı kullanılarak yapıldı. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, $p < .05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirildi. Araştırmanın analizinde tanımlayıcı istatistiksel metotların (frekans, ortalama, standart sapma) yanı sıra Shapiro Wilks, Student-t, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey HSD testleri kullanıldı.

Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırma; araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının kapsadığı boyutlarla, araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleriyle ve araştırmanın bir vakıf üniversitesinin Hemşirelik bölümü öğrencileriyle yürütülmesinden dolayı genellenememesiyle sınırlıdır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin; %86.9'unun kadın, %88.8'inin 18-22 yaş arasında, %65.4'ünün evde anne babasıyla yaşadığı, %86.4'ünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu, annelerinin %42.1'inin ve babalarının %32.2'sinin ilkökul mezunu olduğu belirlendi. Öğrencilerin; %25.2'sinin birinci, %29'unun ikinci, %22.4'ünün üçüncü ve %23.4'ünün dördüncü sınıf öğrencisi olduğu, %53,3'ünün Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi almadığı, %82.2'sinin daha önce herhangi bir öğretim programı bitirmediği, %5.1'nin ailesinde ve %16.8'sinin çevresinde ruhsal bozukluğu olan bir birey olduğu, %15'inin psikiyatriste/psikoloğa başvurduğu ve %17.3'ünün ailesinde psikiyatrik tedavi alan/muayeneye başvuran birey olduğu görüldü (Tablo 1). Öğrenciler; bölümün müfredatına göre üçüncü sınıf güz döneminde, 42 saat teorik ve 112 saat uygulamalı içeriğe sahip Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersini almaktadırlar.

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile ilgili bulgular (n=214)

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	186	86.9
Erkek	28	13.1
Yaş		
18-22 yaş	190	88.8
23 ve üzeri yaş	24	11.2
Şu anda yaşadığı yer		
Evde anne/baba ile	140	65.4
Yurtta	34	15.9
Evde arkadaşları ile	30	14.0
Evde yalnız	5	2.3
Akrabalar ile	4	1.9
Eşi ile	1	0.5
Aile yapısı		
Çekirdek aile	185	86.4
Geniş aile	22	10.3
Parçalanmış aile	7	3.3
Annenin öğrenim durumu		
Okur-yazar değil	5	2.3
Okur-yazar	7	3.3
İlkokul mezunu	90	42.1
Ortaokul mezunu	38	17.8
Lise mezunu	58	27.1
Yükseköğretim mezunu	16	7.5
Babanın öğrenim durumu		
Okur-yazar değil	1	0.5
Okur-yazar	2	0.9
İlkokul mezunu	69	32.2
Ortaokul mezunu	49	22.9
Lise mezunu	60	28.0
Yükseköğretim mezunu	33	15.4
Sınıf		
Birinci sınıf	54	25.2
İkinci sınıf	62	29.0
Üçüncü sınıf	48	22.4
Dördüncü sınıf	50	23.4
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi alma		
Evet	100	46.7
Hayır	114	53.3
Daha önce öğretim programı bitirme durumu		
İlk kez üniversite eğitimi alanlar	176	82.2
Lisans bitirenler	15	7.0
Ön lisans bitirenler	15	7.0
Sağlık meslek lisesi mezunu olanlar	8	3.7
Ailesinde ruhsal bozukluğu olan birey olma		
Evet	11	5.1
Hayır	203	94.9
Çevresinde ruhsal bozukluğu olan birey olma		
Evet	36	16.8
Hayır	178	83.2
Psikiyatriste/psikoloğa başvurma		
Evet	32	15.0
Hayır	182	85.0
Ailesinde psikiyatrik tedavi alan ya da muayeneye başvuran birey olma		
Evet	37	17.3
Hayır	177	82.7

Öğrencilerin RSTTÖ'den aldıkları puanlar Tablo 2'de verilmiştir. Buna göre; öğrencilerin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalaması 19.74±3.42 (Min: 13, Max: 29), "Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi" alt boyutu puan ortalaması 20.87±4.75 (Min: 11, Max: 36), "Korku/Dışlama" alt boyutu puan ortalaması 6.27±1.64 (Min: 2, Max: 10) ve ölçek toplam puan ortalaması 46.88±7.31 (Min: 32, Max: 70)'dir.

Tablo 2. RSTTÖ alt boyut ve toplam puanların dağılımı

RSTTÖ Alt Boyutları	Min-Max	Ort±SS
İyi Niyet	13-29	19.74±3.42
Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi	11-36	20.87±4.75
Korku/Dışlama	2-10	6.27±1.64
Toplam	32-70	46.88±7.31

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre RSTTÖ puan ortalamaları değerlendirildiğinde; sınıflar arasında hemşirelik öğrencilerinin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p=0.001$; $p<0.01$). Farkın hangi sınıftaki hemşirelik öğrencilerinden kaynaklandığını saptamak amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; 2. sınıf hemşirelik öğrencilerinin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalaması 1. sınıf ($p=0.011$), 3. sınıf ($p=0.006$) ve 4. sınıf ($p=0.011$) hemşirelik öğrencilerinden anlamlı derecede yüksek saptandı ($p<0.05$; $p<0.01$) (Tablo 3).

Araştırmaya göre; daha önce öğretim programı bitiren hemşirelik öğrencilerinin "Korku/Dışlama" alt boyutu puan ortalaması, daha önce herhangi bir öğretim programı bitirmeyenlerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.030$; $p<0.05$) (Tablo 3). Benzer şekilde; daha önce Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi almayan öğrencilerin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalaması, daha önce Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi alanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulgularlandı ($p=0.036$; $p<0.05$) (Tablo 3).

Çevresinde ruhsal hastalığı olan herhangi bir birey olmayan hemşirelik öğrencilerinin "İyi Niyet" alt boyutu puan ortalaması, çevresinde ruhsal hastalığı olan bir birey bulunanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir ($p=0.005$; $p<0.01$). Ek olarak; ailede psikiyatrik tedavi alan ya da muayeneye başvuran birey bulunmayan ve daha önce herhangi bir şikâyet nedeniyle psikiyatrist ya da psikoloğa başvurmayan hemşirelik öğrencilerinin "İyi Niyet" ($p=0.028$, $p<0.05$; $p=0.007$, $p<0.01$) ve "Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi" ($p=0.042$, $p<0.05$; $p=0.003$, $p<0.01$) alt boyutları puan ortalamaları, diğerlerine göre anlamlı derecede yüksek bulundu (Tablo 3).

Bu araştırmada yer alan diğer değişkenler ile RSTTÖ puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmadı (Tablo 3).

Tartışma

Hemşirelik eğitimi alan öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı tutumlarının ve bu tutumlar ile ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada; sınıflar arasında tutumlar açısından fark bulundu. Balhara ve Mathur'un 166 hemşirelik öğrencisi ile yaptığı araştırmada; üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin ruh sağlığına ve eğitimlerine ilişkin sorulara anlamlı derecede olumlu yanıt verdiği ve eğitim yılı arttıkça olumlu yanıtın arttığı belirlenmiştir (15). Yadav ve ark. (2012)'nin 452 tıp öğrencisi ile yaptığı araştırmada ise; intern öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı anlamlı derecede olumlu yanıt verdiği saptanmıştır (16). Bu araştırmada 2. sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarının yüksek olmasında; ilk kez klinik ortamda hemşirelik bakımı uygulayacakları mesleki derslerin bu dönemde yer almasının, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin ise Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği dersi aldıkları dönemde; klinik uygulama yaptıkları kurumlarda çalışan sağlık ekibinin ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı olumsuz tutumlarının, klinik ortamın içinde bulunduğu koşullar nedeniyle terapötik ortamın sağlanamamasının ve öğrencilerin klinik ortamda vakalar ile yaşadıkları olumsuz deneyimlerin etkili olabileceği söylenebilir.

Araştırmada, daha önce öğretim programı bitiren öğrencilerin "Korku/Dışlama" alt boyutu puan ortalamalarının, bitirmeyenlere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Cerrahi ve dahili alanlar ile karşılaştırıldığında; öğrenciler psikiyatri servislerinde kendilerini hazırlıklı hissetmemeleri nedeniyle anksiyete yaşasalar bile vaka ile olumlu etkileşim sonrası anksiyete ve korkuları azalabilmektedir. Aynı zamanda araştırmalar; öğrencilerin klinik uygulama sonrası ruhsal bozukluğu olan bireyleri daha az tehlikeli algıladıklarını da ortaya koymaktadır (17-20). Öğrenciler yaşadıkları ciddi anksiyetenin nedenini ise; medya, akranları, şiddete maruz kalma korkusu ve yanlış inanışlar olarak belirtmektedir. Olumsuz klinik uygulama deneyimleri de öğrencilerin ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğine bakış açısına zarar vermekte ve bu alanda kariyer planlaması yapmamasına neden olmaktadır (21). Dolayısıyla; daha önce öğretim programı bitiren öğrencilerin ($n=38$) yaklaşık %75'inin sağlık alanında program tamamladığı göz önüne alındığında; öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan birey ile klinik ortamda daha önce karşılaşmalarının, iletişim ve bakım konusundaki yetersizlikleri nedeniyle öğrencilerde olumsuz tutuma yol açtığını düşündürmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile RSTTÖ puan ortalamalarının değerlendirilmesi (n=214)

Tanıtıcı Özellikler	n	RSTTÖ Alt Boyutları		
		İyi Niyet	Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi	Korku/Dışlama
		Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Yaş				
18-22 arası	190	19.77±3.42	20.86±4.76	6.26±1.62
23 ve üzeri	24	19.50±3.51	21.00±4.81	6.29±1.81
t; p		0.369; 0.713	-0.138; 0.891	-0.080; 0.936
Cinsiyet				
Kadın	186	19.78±3.43	20.85±4.91	6.30±1.64
Erkek	28	19.50±3.44	21.04±3.55	6.04±1.69
t; p		0.402; 0.688	-0.244; 0.808	0.797; 0.426
Şu anda yaşadığı yer				
Yurtta	34	20.41±3.75	21.38±5.3	6.44±1.96
Evde anne/baba ile	140	19.75±3.53	20.82±4.73	6.19±1.51
Diğer	40	19.15±2.6	20.63±4.43	6.38±1.82
F; p		1.254; 0.288	0.256; 0.774	0.419; 0.659
Aile yapısı				
Çekirdek aile	185	19.60±3.38	20.92±4.82	6.32±1.62
Geniş aile ve diğer	29	20.66±3.61	20.59±4.35	5.93±1.77
t; p		-1.549; 0.123	0.350; 0.727	1.184; 0.238
Annenin öğrenim durumu				
İlkokul mezunu ve altı	102	19.60±3.26	21.15±4.53	6.22±1.72
Ortaokul mezunu	38	20.37±3.37	20.16±4.08	6.26±1.50
Lise mezunu ve üzeri	74	19.62±3.67	20.86±5.36	6.34±1.62
F; p		0.771; 0.464	0.598; 0.551	0.118; 0.889
Babanın öğrenim durumu				
İlkokul mezunu ve altı	72	19.63±3.40	21.10±4.32	6.33±1.80
Ortaokul mezunu	49	19.98±3.45	20.16±4.75	6.10±1.58
Lise mezunu	60	19.98±3.56	20.92±5.20	6.20±1.67
Yükseköğretim mezunu	33	19.21±3.24	21.36±4.90	6.48±1.33
F; p		0.467; 0.706	0.533; 0.660	0.428; 0.733
Sınıf				
1.sınıf	54	19.24±3.21	20.22±4.57	6.44±1.82
2.sınıf	62	21.16±3.60	22.15±5.38	5.90±1.57
3.sınıf	48	19.04±3.19	20.65±3.98	6.29±1.44
4.sınıf	50	19.20±3.20	20.22±4.62	6.50±1.68
F; p		5.340; 0.001**	2.208; 0.088	1.578; 0.196
Daha önce öğretim programı bitirme durumu				
Evet	38	19.55±3.03	20.61±3.82	6.79±1.76
Hayır	176	19.78±3.51	20.93±4.94	6.15±1.60
t; p		-0.377; 0.706	0.080; 0.702	0.819; 0.030*
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi alma				
Evet	100	19.22±3.16	20.55±4.41	6.35±1.60
Hayır	114	20.20±3.58	21.16±5.03	6.19±1.68
t; p		-2.111; 0.036*	-0.934; 0.352	0.697; 0.486
Çevresinde ruhsal bozukluğu olan birey olma				
Evet	36	18.58±2.38	20.42±4.27	6.33±1.49
Hayır	178	19.98±3.55	20.97±4.85	6.25±1.67
t; p		-2.915; 0.005**	-0.632; 0.528	0.268; 0.789
Psikiyatriste/psikoloğa başvurma				
Evet	32	18.25±2.75	18.56±3.56	6.53±2.11
Hayır	182	20.01±3.47	21.28±4.82	6.22±1.55
t; p		-2.717; 0.007**	-3.041; 0.003**	0.798; 0.430
Ailesinde psikiyatrik tedavi alan ya da muayeneye başvuran birey olma				
Evet	37	18.62±3.09	19.43±4.31	5.95±1.90
Hayır	177	19.98±3.45	21.18±4.79	6.33±1.58
t; p		-2.212; 0.028*	-2.044; 0.042*	-1.308; 0.192

t: Student-t testi test değeri,

F: Tek yönlü varyans analizi test değeri, *p<0.05, **p<0.01

Araştırma bulgularına göre; çevresinde ruhsal hastalığı olan herhangi bir birey olmayan öğrencilerin olanlara göre “İyi Niyet” alt boyutu puan ortalaması, ailede psikiyatrik tedavi alan ya da muayeneye başvuran birey bulunmayan ve daha önce herhangi bir şikâyet nedeniyle psikiyatrist ya da psikoloğa başvurmayan öğrencilerin “İyi Niyet” ve “Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi” alt boyutları puan ortalamaları diğerlerine göre yüksektir. Granados-Gámez ve ark. (2017)’nin 194 hemşirelik öğrencisi ile yaptığı araştırmada; öğrencilerin kendilerinin, arkadaşlarının ya da tanıdıklarının ruhsal bozukluğunun olmasının tutumlarını olumlu etkilediği saptanmıştır (22). Öğrencilerin daha önce ruhsal bozukluğu olan birey ile temas halinde olmasının tutumlarını olumlu etkilediği belirtilmesine karşın (17); bu araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin ruhsal bozukluğu olan bireyleri damgalamaları (stigma) nedeniyle olumsuz tutumlarının sürdüğü düşünülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinde; bilgi eksikliği, benimsenen olumsuz tutumlar ve ruhsal bozukluğu olan bireyden uzaklaşma isteği damgalamaya neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda; hemşirelik öğrencilerinin, ruhsal bozukluğu olan bireyde düşmanca davranma ve onlara zarar verme beklentilerine sahip oldukları ve tehlikelilik ihtimali, tehlikeyi öngörememe ve buna bağlı olarak sosyal mesafe ihtiyacını içeren yüksek düzeyde damgalayıcı tutumlar bildirdikleri belirlenmiştir (21,23-25).

Aynı zamanda; Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi almayan öğrencilerin “İyi Niyet” alt boyutu puan ortalamasının alanlara göre yüksek olduğu bulgulanmıştır. Psikiyatri servislerinde klinik uygulama tamamlanmadan

önce öğrencilerin dersin teorik eğitimini tamamlaması; ruhsal bozukluğu olan bireylere ve ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliğine tutumlarını ve psikiyatri servisine hazır oluştuklarını etkilemektedir. Yapılan çalışmalar; teorik hazırlığın öğrencilerin tutum ve deneyimlerinin önemli belirleyicilerinden olduğunu belirtmektedir (9,26-29).

Bu araştırmanın sonucunda; teorik ve uygulamalı eğitimin öğrencilerin tutumlarını değiştirmede yeterince etkili olmadığı görülmüştür. Bu doğrultuda; öğrencilerin, ruhsal bozukluğu olan birey ile iletişime geçebileceği klinik uygulama alanlarının planlanması, eğer uygulama alanlarında yetersizlik mevcut ise ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği klinik simülasyonları aracılığıyla öğrencilerin tutumlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği klinik uygulamasının; ruhsal bozukluğu olan bireye bakımın tutum bileşenini geliştirmeye yönelik etkileşimlerin planlanabileceği, öğrenci ile öğretim elemanı ve vaka ile ailesi arasında terapötik iletişimin geliştirilebileceği ve toplum seviyesinde ruhsal bozukluklardan koruma ve önlemeye yönelik özelleştirilmiş girişimlerin olduğu aktivitelerin yer alacağı şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu amaçla; dernekler aracılığıyla çalıştaylar planlanarak teorik ve uygulamalı eğitimin standartlaştırılması önerilmektedir. Ek olarak; hemşirelik eğitimi müfredatının genelinde kırılğan gruplar ve yaşadıkları damgalama, ayrımcılık, sosyal dışlanma gibi psikososyal sorunlar hem teorik hem uygulama boyutunda ele alınmalı, eğitim ortamlarında seminerler düzenlenerek ruhsal bozukluğu olan birey, ailesi ve uzmanlar eşliğinde öğrenciler ile tartışılmalıdır.

Kaynaklar

1. Bathje G, Pryor J. The Relationships of Public and Self-Stigma to Seeking Mental Health Services. *Journal of Mental Health Counseling*. 2011;33:161-76. [CrossRef]
2. Boyd JE, Katz EP, Link BG, Phelan JC. The relationship of multiple aspects of stigma and personal contact with someone hospitalized for mental illness, in a nationally representative sample. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 2010;45:1063-70. [CrossRef]
3. Wahl O, Aroesty-Cohen E. Attitudes of mental health professionals about mental illness: a review of the recent literature. *Journal of Community Psychology*. 2010;38:49-62. [CrossRef]
4. Chambers M, Guise V, Valimaki M, Botelho MA, Scott A, Staniulienė V, et al. Nurses' attitudes to mental illness: a comparison of a sample of nurses from five European countries. *Int J Nurs Stud*. 2010;47:350-62. [CrossRef]
5. Hansson L, Jormfeldt H, Svedberg P, Svensson B. Mental health professionals' attitudes towards people with mental illness: do they differ from attitudes held by people with mental illness? *Int J Soc Psychiatry*. 2013;59:48-54. [CrossRef]
6. Martensson G, Jacobsson JW, Engstrom M. Mental health nursing staff's attitudes towards mental illness: an analysis of related factors. *J Psychiatr Ment Health Nurs*. 2014;21:782-8. [CrossRef]
7. Happell B, Gough N, Hayman-White K. Undergraduate nursing students' attitudes towards mental health nursing: determining the influencing factors. *Contemp Nurse*. 2007;25:72-81. [CrossRef]
8. Hayman-White K, Happell B. Nursing students' attitudes toward mental health nursing and consumers: psychometric properties of a self-report scale. *Arch Psychiatr Nurs*. 2005;19:184-93. [CrossRef]
9. Henderson S, Happell B, Martin T. So what is so good about clinical experience? A mental health nursing perspective. *Nurse Educ Pract*. 2007;7:164-72. [CrossRef]
10. Linden M, Kavanagh R. Attitudes of qualified vs. student mental health nurses towards an individual diagnosed with schizophrenia. *J Adv Nurs*. 2012;68:1359-68. [CrossRef]
11. Robson D, Haddad M, Gray R, Gournay K. Mental health nursing and physical health care: a cross-sectional study of nurses' attitudes, practice, and perceived training needs for the physical health care of people with severe mental illness. *Int J Ment Health Nurs*. 2013;22:409-17. [CrossRef]
12. Çıtak EA, Budak E, Kaya Ö, Öz Ş, Şahin S, Taran N, et al. Başkent Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Hastalıklara Karşı İnançlarının Belirlenmesi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*. 2010;17:68-73.

13. Öztürk A, Softa HK, Karaahmetoğlu GU. Kastamonu Üniversitesinde Öğrenim Gören Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Hastalıklara Karşı İnançları ve Psikiyatri Hemşireliği Dersinin Etkisi. Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi. 2015;146-66. [\[CrossRef\]](#)
14. Bağ B, Ekinci M. Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeğinin (RSTTÖ) Türk Toplumunda Geçerlilik ve Güvenirliğinin Değerlendirilmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 2006;5:63-83.
15. Balhara YP, Mathur S. A comparative study of attitudes toward psychiatry among nursing students across successive training years. Indian J Psychol Med 2013;35:159-66. [\[CrossRef\]](#)
16. Yadav T, Arya K, Kataria D, Balhara YPS. Impact of psychiatric education and training on attitude of medical students towards mentally ill: A comparative analysis. Industrial Psychiatry Journal. 2012;21:22-31. [\[CrossRef\]](#)
17. Markstrom U, Gyllensten AL, Bejerholm U, Bjorkman T, Brunt D, Hansson L, et al. Attitudes towards mental illness among health care students at Swedish universities--a follow-up study after completed clinical placement. Nurse Educ Today. 2009;29:660-5. [\[CrossRef\]](#)
18. Beltran RO, Scanlan JN, Hancock N, Luckett T. The effect of first year mental health fieldwork on attitudes of occupational therapy students towards people with mental illness. Australian Occupational Therapy Journal. 2007;54:42-8. [\[CrossRef\]](#)
19. Grav S, Marie E, Hellzén O. Undergraduate nursing student experiences of their mental health clinical placement. Nordic Journal of Nursing Research. 2010;30:4-8. [\[CrossRef\]](#)
20. Horsfall J, Cleary M, Hunt GE. Stigma in mental health: clients and professionals. Issues Ment Health Nurs. 2010;31:450-5. [\[CrossRef\]](#)
21. Hunter L, Weber T, Shattell M, Harris BA. Nursing students' attitudes about psychiatric mental health nursing. Issues Ment Health Nurs. 2015;36:29-34. [\[CrossRef\]](#)
22. Granados-Gamez G, Lopez Rodriguez MD, Corral Granados A, Marquez-Hernandez VV. Attitudes and Beliefs of Nursing Students Toward Mental Disorder: The Significance of Direct Experience With Patients. Perspect Psychiatr Care. 2017;53:135-43. [\[CrossRef\]](#)
23. Svensson B, Brunt D, Bejerholm U, Eklund M, Gyllensten AL, Leufstadius C, et al. Health Care Students' Attitudes towards People with Schizophrenia- A Survey of Eight University Training Programs. Open Journal of Psychiatry. 2014;04:309-16. [\[CrossRef\]](#)
24. Hugo M. Mental health professionals' attitudes towards people who have experienced a mental health disorder. Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing. 2001;8:419-25.
25. Poreddi V, Thimmaiah R, Math SB. Attitudes toward people with mental illness among medical students. J Neurosci Rural Pract. 2015;6:349-54. [\[CrossRef\]](#)
26. Wynaden D, Orb A, McGowan S, Downie J. Are universities preparing nurses to meet the challenges posed by the Australian mental health care system? Aust N Z J Ment Health Nurs. 2000;9:138-46.
27. Mullen A, Murray L. Clinical placements in mental health: Are clinicians doing enough for undergraduate nursing students? International Journal of Mental Health Nursing 2002;11:63-8.
28. Happell B. Influencing undergraduate nursing students' attitudes toward mental health nursing: acknowledging the role of theory. Issues Ment Health Nurs. 2009;30:39-46. [\[CrossRef\]](#)
29. Thongpriwan V, Leuck SE, Powell RL, Young S, Schuler SG, Hughes RG. Undergraduate nursing students' attitudes toward mental health nursing. Nurse Educ Today. 2015;35:948-53. [\[CrossRef\]](#)